

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ



Проректорка з навчальної та
науково-педагогічної роботи

Дар'я МАЛЬЧИКОВА

« 05 » вересня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

Сестринська практика в хірургічному відділенні

Освітня програма _____ Медицина _____

Спеціальність _____ 222 Медицина _____

Галузь знань _____ 22 Охорона здоров'я _____

Рівень вищої освіти _____ другий (магістерський) _____

Факультет _____ медичний _____

Кафедра _____ медицини _____

Курс _____ 2 (термін навчання 4 роки 10 місяців) _____

Програму розроблено:

1. Ящишиним Зіновієм Миколайовичем, доцент кафедри медицини, кандидат медичних наук.

Програму розроблено на основі освітньо-професійної програми «Медицина» підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 222 Медицина (затверджена вченою радою Херсонського державного університету, протокол № 14 від 29.06.2023р.)

Декан факультету  Головченко І. В.

Затверджено на засіданні кафедри медицини

Протокол №2 від «2» вересня 2024 р.

Завідувачка кафедри  Тарасова О.О.

Схвалено науково-методичною радою факультету

Протокол №1 від «28» серпня 2024 р.

Голова ради  Васильєва Н. О.

Керівниця навчального відділу  Вікторія ЯЦЕНКО

РОБОЧА ПРОГРАМА ПРАКТИК

Вступ (загальна інформація про практику, коротка анотація, термін практик)

Практична підготовка фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 22 «Охорона здоров'я» спеціальності 222 «Медицина» здійснюється у формі виробничої практики. Проведення виробничої практики студентів медичного факультету Херсонського державного університета регламентовано Законом України «Про вищу освіту», Законом України «Про освіту», «Положенням про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України», «Положенням про особливості ступеневої освіти медичного спрямування», затвердженого наказом МОЗ України № 35 від 24.02.2000 р.

Виробнича сестринська практика в хірургічному відділенні проводиться у VI семестрі 21.05.2025 по 03.06.2025 (2 тижні) й орієнтована на формування практичних навичок, передбачених освітньо-професійною програмою за спеціальністю 222 «Медицина».

Під час практики студенти опановують методикою застосування стандартів медичних технологій у роботі медичної сестри, вчать організовувати режим та догляд за людьми хірургічними захворюваннями, набувають досвіду ведення медичної документації та практики професійної комунікації з колегами, пацієнтами й їх родичами з урахуванням психологічних особливостей. Практика забезпечує інтеграцію знань і умінь для подальшого вивчення клінічних дисциплін та формування готовності до професійної діяльності в терапевтичній практиці.

Структура практичної підготовки

Код освітньої компоненти	Компоненти освітньої програми	Кількість кредитів ECTS	Форма Контролю	Опис, мета
ОК 50	Виробнича сестринська практика в хірургічному відділенні	2,5	Диф. залік	Оволодіння методикою застосування стандартів медичних технологій у практичній діяльності медичної сестри; навичками організації режиму та догляду за хворими з різними захворюваннями терапевтичного, хірургічного

				профілю, здоровими та хворими людьми; оволодіння навичками ведення медичної документації стаціонарного лікувального закладу; спілкування з колегами, хворими та їх родичами з урахуванням їх психологічних особливостей.
--	--	--	--	--

1. Мета, основні завдання та формат (очний, дистанційний, змішаний, екскурсія, виїзна) практики;

Метою виробничої сестринської практики в хірургічному відділенні є оволодіння методикою застосування стандартів медичних технологій у практичній діяльності медичної сестри; навичками організації режиму та догляду за хворими з різними захворюваннями хірургічного профілю, здоровими та хворими людьми; оволодіння навичками ведення медичної документації стаціонарного лікувального закладу; спілкування з колегами, хворими та їх родичами з урахуванням їх психологічних особливостей.

Виробнича практика проводиться в лікувально-профілактичних установах на основі укладених договорів та реалізується в **очному форматі**.

Основними завданнями є:

I. Оволодіти сучасними знаннями щодо:

- змісту догляду за хворими та його ролі в структурі загальноклінічних заходів хірургічного стаціонару
- основних функціональних обов'язків медичної сестри в хірургічних відділеннях
- основних етичних та деонтологічних положень при роботі із хворими дорослого віку
- принципів фахової субординації в системі лікар – медична сестра – молодший медичний персонал
- структури та функції основних підрозділів хірургічного стаціонару
- вимог та правил забезпечення лікувально–охоронного і санітарно–гігієнічного режиму основних підрозділів стаціонару
- правил заповнення медичної документації стаціонару
- правил та послідовності проведення розпитування і огляду хворого дорослого віку
- фізіологічних основ формування основних показників діяльності серцево–судинної та дихальної систем (пульсу, артеріального тиску, дихання)

- ознак клінічної смерті та основних принципів проведення базової підтримки життєдіяльності організму
- правил і способів вимірювання температури тіла та механізмів розвитку гарячки
- загальних правил зберігання ліків в стаціонарі
- способів застосування основних медикаментозних засобів та найпростіших фізіотерапевтичних процедур у хворих дорослого віку
- методів сучасної асептики та антисептики
- організації роботи в операційній, в чистій та гнійній перев'язочних, особливостей догляду за хворими в перев'язочних
- особливостей догляду за хворими, оперованими на голові, шиї, грудній клітці, на органах черевної порожнини, промежині, кінцівках з переломами
- правил підготовки до використання інструментарію та витратних матеріалів хірургічним хворим
- основних методів очищення кишківника та правил їх проведення пацієнтам дорослого віку.

II. Вміти застосовувати знання у практичних ситуаціях:

- Визначати основні правила організації роботи в чистій та гнійній перев'язочних
- Пояснювати особливості догляду за хворими в перев'язочних
- Визначати основні правила організації роботи в операційній
- Демонструвати володіння методами сучасної антисептики і асептики,
- Демонструвати методи остаточної зупинки кровотечі різними способами
- Визначати види кровотеч та величину крововтрати
- Набути навички визначення груп крові та резус-фактора, індивідуальної, резус та біологічної сумісності крові донора і реципієнта
- Засвоїти процедуру виконання різних видів анестезії та наркозу
- Демонструвати методику проведення реанімаційних заходів (непрямого масажу серця та штучної вентиляції легень)
- Ідентифікувати пошкодження м'яких тканин, черепа, грудної клітки
- Демонструвати хірургічну обробку ушкоджених ділянок та догляд за ними
- Демонструвати техніку накладання різних видів пов'язок та засобів транспортної іммобілізації
- Організовувати заходи по наданню першої допомоги постраждалому з опіком
- Засвоїти основні клінічні прояви гнійних захворювань м'яких тканин та заходи першої допомоги хворим
- Демонструвати основні заходи по профілактиці правця, дифтерії, сибірки, газової гангрени
- Демонструвати правила обробки інфікованих пошкоджень м'яких тканин.

2. Програмні результати навчання та компетентності;

Очікувані компетентності та ПРН

Код освітньої компоненти	Компоненти освітньої програми	ЗК	ФК	ПРН
ОК 50	Виробнича сестринська практика в хірургічному відділенні	ЗК 3-8,10	ФК 1, 7, 10, 11, 13, 16, 21, 24, 25	ПРН1 Мати ґрунтовні знання із структури професійної діяльності. Вміти здійснювати професійну діяльність, що потребує оновлення та інтеграції знань. Нести відповідальність за професійний розвиток, здатність до подальшого професійного навчання з високим рівнем автономності. ПРН17 Виконувати медичні маніпуляції (за списком 5) в умовах лікувального закладу, вдома або на виробництві на підставі попереднього клінічного діагнозу та/або показників стану пацієнта шляхом прийняття обґрунтованого рішення, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм. ПРН21 Відшукувати необхідну інформацію у професійній літературі та базах даних інших джерелах, аналізувати, оцінювати та застосовувати цю інформацію. ПРН22 Застосовувати сучасні цифрові технології, спеціалізоване програмне забезпечення, статистичні методи аналізу даних для розв'язання складних задач охорони здоров'я. ПРН24 Організовувати необхідний рівень індивідуальної безпеки (власної та осіб, про яких піклується) у разі виникнення типових небезпечних ситуацій в індивідуальному полі діяльності. ПРН25 Зрозуміло і однозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з проблем охорони здоров'я та дотичних питань до фахівців і нефахівців. ПРН27 Вільно спілкуватися державною та англійською мовою, як усно так і письмово для обговорення професійної діяльності, досліджень та проектів.

3. Програма (види, зміст і обсяг завдання (робіт), форма виконання) практики

Зміст і оцінювання практики

№	Назва робіт/завдань	Форма звітності (таблиці, графіки, фото-, відео, презентація, тощо)	Кількість балів за виконання робіт/завдань (max)
1	2	3	4
1.	Опанувати комплекс заходів із забезпечення санітарно-епідемічного режиму в умовах хірургічної клініки. Це включає контроль стерильності інструментарію, обробку рук, поверхонь, приміщень відповідно до затверджених санітарних норм, а також засвоєння правил асептики та антисептики для запобігання внутрішньолікарняним інфекціям. Особлива увага приділяється правильному використанню перев'язочного матеріалу, технікам перев'язок при різних видах ран, а також опануванню методик тимчасової і остаточної зупинки кровотечі — як найважливішого елементу невідкладної допомоги у хірургії.	Фото, відео, презентація	25
2.	Засвоїти знання з трансфузіології: опанувати методики переливання компонентів донорської крові, навчитися виявляти перші ознаки гемотрансфузійних ускладнень і забезпечити їх ефективну профілактику. Студент має ознайомитися з основами анестезіології та реаніматології, опанувати алгоритми надання допомоги при травматичних ушкодженнях і в термінальних станах, включно з базовими навичками підтримки життя. Ці компетенції студент має інтегрувати у власну клінічну підготовку для забезпечення оперативного реагування в критичних ситуаціях.	Фото, відео, презентація	25
3.	Вивчити загальні принципи хірургічної інфекції, засвоїти методи її діагностики, лікування та профілактики. Під час практики студент повинен відпрацювати	Фото, відео, презентація	25

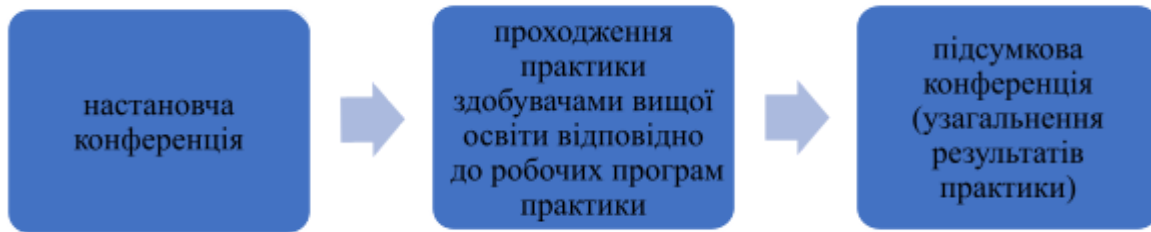
	навички клінічного мислення, навчитися аналізувати перебіг гнійно-запальних процесів та ухвалювати обґрунтовані рішення щодо тактики ведення пацієнта. Також студент має ознайомитися з основами трансплантології для розширення професійного кругозору щодо сучасних напрямів хірургічної допомоги, а також засвоїти основи клінічної онкології з метою розуміння специфіки лікування онкологічних пацієнтів у хірургічній практиці.		
4.	Навчитися збирати анамнез, проводити фізикальне обстеження, інтерпретувати отримані дані та оформлювати результати в медичній документації відповідно до встановлених вимог. Це необхідно для формування клінічного мислення та забезпечення належної якості ведення медичної документації, яка має юридичну силу та є основою для ефективної командної роботи в умовах стаціонару.	Фото, відео, презентація	25
5.	Загальне оформлення та ведення звіту про результати практики, презентація результатів практики, захист практики на підсумковому контролі.	Заповнений звіт про результати практики.	100
Загальна кількість балів:			200

Примітки:

-200 балів (для здобувачів галузі знань 22 Охорона здоров'я - 200 балів) відповідно до Порядку оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти спеціальностей галузі знань 22 «Охорона здоров'я» у Херсонському державному університеті (наказ від 31.08.2023 № 370-Д)

4. Організація проведення практики

Кожна практика включає три етапи.



На першому етапі практики проводиться настановна конференція, на якій:

- завідувач кафедри та керівники розкривають мету та основні завдання практики, знайомлять здобувачів з базами практики, порядком проходження практики, видами робіт, порядком оцінювання, оформлення звітної документації та процедурою контрольного заходу.

На початку практики здобувачі вищої освіти повинні отримати інструктаж з охорони праці в галузі, ознайомитися з правилами внутрішнього трудового розпорядку підприємства, порядком отримання документації та матеріалів.

Методи навчання

У процесі практичної підготовки використовуються такі методи навчання:

1. словесні методи: презентація, розповідь, бесіда, пояснення, дискусія, виконання ситуаційних вправ та обговорення проблемних ситуацій;
2. наочні методи: мультимедійна презентація, демонстрація;
3. практичні методи: розв'язання практичних та аналітичних завдань, виконання індивідуальних завдань, тренінг тощо.

5. Методичні рекомендації до проведення практики

Практика починається з настановчої конференції, на якій керівники практики та завідувач фахової кафедри знайомлять практикантів з термінами проведення практики, метою практики, основними завданнями, порядком проходження практики та оформленням звітної документації. Звертається увага на необхідність виконання магістрантами правил охорони праці і протипожежної безпеки з обов'язковим проходженням ними інструктажів. У подальшому – виконання видів робіт у відповідності зі змістом виробничої практики. На настановчій конференції студент-практикант отримує контактну інформацію для зворотного зв'язку з науковим керівником практики та графік проведення консультацій. Порядок виконання видів робіт визначається керівником практики від бази практики.

Обов'язки завідувача практики

1. Складає розподіл здобувачів і подає його на затвердження директорату.

2. Забезпечує проведення настановчої конференції для студентів.
3. Складає за даними групових керівників графік роботи практикантів, проводить вибірковий контроль його виконання.
4. Забезпечує проведення підсумкової конференції для студентів.

Обов'язки керівника практики за фахом

1. Організовує роботу здобувачів у форматі online консультацій.
2. Бере участь у проведенні настановчої та підсумкової конференцій з виробничої практики.
3. Повідомляє студентам мету, задачі та порядок проведення виробничої практики, а також вимоги до оформлення звітної документації.
4. Контролює проходження студентами виробничої практики, дотримання ними встановленого режиму роботи.
5. Надає консультативну допомогу студентам під час виконання ними завдань практики та оформлення звітної документації.
6. Приймає звітну документацію по закінченні виробничої практики та оцінює роботу кожного студента.
7. Підводить підсумки виробничої практики і звітує про них на засіданні кафедри.
8. Складає письмовий звіт за результатами практики і надає його завідувачу практики медичного факультету.

Обов'язки здобувача-практиканта

1. До початку практики магістрант повинен одержати від керівника практики консультації щодо її проходження і оформлення всіх необхідних документів.
2. Бере участь у настановчій і підсумковій конференціях з приймає звітну документацію практики.
3. Виконує всі розпорядження групового керівника практики, дотримується встановленого режиму роботи стосовно виконання завдань у повному обсязі, передбачених програмою практики.
4. Виконує всі необхідні види робіт, передбачені програмою практики.
5. Заповнює своєчасно щоденник проходження виробничої практики.
6. Своєчасно у встановлені строки оформлює всі документи з приймає звітну документацію практики та надає звітну документацію за результатами практики.

6. Система та критерії оцінювання, формування підсумкової оцінки.

Критерії оцінювання результатів виробничої практики студентів враховують:

- ступінь виконання студентами завдань практики;
- якість знань, проявлених під час практики та їх відображення у звітній документації;

· рівень сформованості умінь та навичок практичної роботи студентів як майбутніх фахівців.

За результатами виконання завдань практики та успішного захисту на звітній конференції, здобувач отримує **підсумкову оцінку**.

Підсумкова оцінка виробничої практики нараховується за накопичувальним принципом. Оцінка відповідає рівню сформованості загальних і фахових компетентностей та отриманих програмних результатів навчання здобувача освіти та визначається шкалою ЄКТС та національною системою оцінювання.

Максимальна кількість балів за проходження виробничої практики складає 200 балів, з яких:

1. Відгук і оцінка керівника від бази практики (20 балів):
2. Оформлення документації практики (20 балів):
 - щоденника (10 балів);
 - звіту (10 балів).
3. Практичний рівень підготовки (60 балів)
4. Теоретичний рівень підготовки (відповіді на питання заліку) – підсумковий контроль (100 балів)

Шкала оцінювання у ХДУ за ЄКТС

№ п/п	Вид роботи	Кількість балів		Оцінка ЄКТС		Оцінка за національною шкалою/National grade
		Максимальна сума балів	Шкала балів			
1.	Відгук і оцінка керівника від бази практики	20	20	A	Excellent	Відмінно
			18-19	B	Good	Добре
			15-17	C	Good	Добре
			13-14	D	Satisfactory	Задовільно
			10-12	E	Satisfactory	Задовільно
			1-9	FX	Fail	Незадовільно
			0	F	Fail	Незадовільно
2.	Оформлення документації практики	20	20	A	Excellent	Відмінно
			18-19	B	Good	Добре
			15-17	C	Good	Добре

			13-14	Д	Satisfactory	Задовільно
			10-12	Е	Satisfactory	Задовільно
			1-9	FX	Fail	Незадовільно
			0	F	Fail	Незадовільно
	2.1.оформлення щоденника практики	10	10	A	Excellent	Відмінно
			9	B	Good	Добре
			8	C	Good	Добре
			7	Д	Satisfactory	Задовільно
			5-6	Е	Satisfactory	Задовільно
			1-4	FX	Fail	Незадовільно
			0	F	Fail	Незадовільно
	2.2.оформлення та своєчасне виконання завдань звіту	10	10	A	Excellent	Відмінно
			9	B	Good	Добре
			8	C	Good	Добре
			7	Д	Satisfactory	Задовільно
			5-6	Е	Satisfactory	Задовільно
			1-4	FX	Fail	Незадовільно
			0	F	Fail	Незадовільно
3.	Практичний рівень підготовки	60	60-54	A	Excellent	Відмінно
			53-49	B	Good	Добре
			48-40	C	Good	Добре
			39-36	Д	Satisfactory	Задовільно
			35-30	Е	Satisfactory	Задовільно
			29-1	FX	Fail	Незадовільно
			0	F	Fail	Незадовільно
4.	Теоретичний рівень підготовки (відповіді на питання до заліку)	100	90-100	A	Excellent	Відмінно
			82-89	B	Good	Добре
			74-81	C	Good	Добре
			64-73	Д	Satisfactory	Задовільно
			60-63	Е	Satisfactory	Здовільно
			35-59	FX	Fail	Незадовільно
			0-34	F	Fail	Незадовільно
Всього		200	200-170	A	Excellent	Відмінно
			164-169	B	Good	Добре

		163-140	C	Good	Добре
		139-127	Д	Satisfactory	Задовільно
		126-120	E	Satisfactory	Задовільно
		119-70	FX	Fail	Незадовільно
		0-69	F	Fail	Незадовільно

Критерії оцінювання

Від бази практики

Кількість балів	Оцінка	Критерії оцінювання
20	Відмінно	Якщо характеристика від бази практики позитивна, до заліку надані письмові первинні матеріали результатів виконання всіх завдань практики (щоденники, звіти та інші документи)
15-19	Добре	Якщо характеристика від бази практики позитивна, до заліку надані письмові первинні матеріали результатів виконання більшості завдань практики
10-14	Задовільно	Якщо характеристика від бази практики позитивна, до заліку надані не в повному обсязі письмові первинні матеріали результатів виконання завдань практики
0-9	Незадовільно	Якщо характеристика від бази практики негативна, до заліку не надані або частково надані письмові первинні матеріали результатів виконання завдань практики

Від керівника практики від кафедри

Кількість балів	Оцінка	Критерії оцінювання
20	Відмінно	Якщо студент повністю засвоїв теоретичні знання щодо догляду за хворими людьми та організації їхнього перебування у стаціонарі. Добре орієнтується у функціональних обов'язках молодшого медичного персоналу, правилах догляду, санітарно-гігієнічному режимі, заповненні медичної документації. Володіє всіма необхідними практичними навичками догляду за хворими людьми, правильно виконує вимірювання основних життєвих показників. Дотримується етичних та деонтологічних принципів під час

		спілкування з пацієнтами та медичним персоналом.
15-19	Добре	Якщо студент засвоїв основні теоретичні знання, але допускає незначні помилки у їх застосуванні. Виконує більшість практичних навичок догляду за хворими людьми, але потребує додаткового контролю та корекції з боку викладача. Дотримується етичних норм та субординації, проте може допускати незначні недоліки у комунікації з пацієнтами або персоналом.
10-14	Задовільно	Якщо студент має поверхневі знання щодо догляду за хворими людьми та організації роботи у стаціонарі. Виконує практичні навички частково або з помилками. Має труднощі у правильному вимірюванні життєвих показників пацієнтів. Недостатньо орієнтується у принципах заповнення медичної документації та організації санітарно-гігієнічного режиму. Допускає помилки у професійній комунікації.
0-9	Незадовільно	Якщо студент не засвоїв необхідні теоретичні знання та не опанував практичні навички догляду за хворими людьми. Має значні прогалини у розумінні функціональних обов'язків молодшого медичного персоналу. Не дотримується основних принципів етики та професійного спілкування. Не виконує необхідних процедур або виконує їх з грубими порушеннями.

Захист результатів практики на заліку

Кількість балів	Оцінка	Критерії оцінювання
54-60	Відмінно	Якщо доповідь і відповіді на запитання вірні й повні. Звіт про результати практики оформлений без зауважень
40-53	Добре	Якщо доповідь недостатньо повна, а відповіді недостатньо вірні або викладені з незначними помилками. Звіт про результати практики оформлений з незначними помилками.
30-39	Задовільно	Якщо доповідь неповна, а відповіді в основному вірні, але викладені зі значними помилками. Звіт про результати практики в оформленні має грубі порушення.

Кількість балів	Оцінка	Критерії оцінювання
0-29	Незадовільно	Якщо доповідь не підготовлена або не розкриває суті проведеної роботи. Звіт про результати практики неоформлений

Здобувач має право оскаржити організацію та результати проходження практики відповідно Порядку оскарження процедури проведення та результатів оцінювання контрольних заходів у ХДУ (наказ від 07.09.2020 № 802-Д), розміщеного за покликанням: <https://ksu24.kspu.edu/s/TanPg>

7. Вимоги до звітної документації.

Вимоги до звіту

Звіти про практику складаються поступово, під час проходження практики на основі отриманих результатів, включають: титульну сторінку, зміст, вступ, опис виконаних завдань, висновки, список використаних джерел з предметної області практики. Звіт-презентація/відеоролик про проходження виробничої практики може містити інформацію про медичний заклад, представлення лікарів, їх роботи, власні досягнення на практиці тощо.

Звіти виконуються у Microsoft Word та презентуються у Microsoft PowerPoint, або Microsoft PowerPoint Mobile, Google презентації та інших програмах та застосунках.

8. Підведення підсумків практики

Підведення підсумків та узагальнення результатів виробничої практики «Сестринська практика в хірургічному відділенні» відбувається на підсумковій конференції (на платформі ZOOM з автентифікацією здобувачів), за участі керівників від університету, представників деканату та членів комісії відповідно до Розпорядження ХДУ «Про затвердження складу комісій для проведення заліку».

Звіт та зазначені в програмі практики документи здобувач подає на рецензування керівнику від університету не пізніше ніж за три дні по контрольного заходу (підсумкової конференції). За результатами практики, здобувачі звітують про виконання програми практики та отримані результати практики (виступ 2-3 хв.) розроблені презентації (фотозвіт, відео або медіа-презентація творчого проєкту). Звітна презентація погоджується з керівником від університету та містить відео/фото/скріншоти результатів виконання завдань програми практики.

Після захисту, членами комісії/керівниками від університету/гарантами **за бажанням** можуть бути поставлені питання (1-2 питання) за результатами проходження здобувачем практики.

9. Перелік рекомендованих джерел;

Основна література:

1. Загальна хірургія: підручник/ П.О. Герасимчук, С.Й. Запорожан, І.М. Дейкало та ін.: за ред. проф. П.О. Герасимчука. – Тернопіль: ТНМУ «Укрмедкнига», 2020. – 696 с.
2. Загальна хірургія. — 2-ге вид. Березницький Я. С. 2020 рік (за ред.) та ін.
3. Хірургія: підручник/ О.Ю. Усенко, Г.В. Білоус, Г.Й. Путінієва. — 5-е видання. 2021. 416 С.
4. Пантьо В. І. Загальна хірургія: навчальний посібник / В. І. Пантьо, В. М. Шимон, О. О. Болдіжар – Ужгород: ІВА, 2020. – 464 с.
5. Догляд за хворими з гнійною патологією: метод. вказ. до практ. занять та самост.роботи студентів 3-го курсу з дисципліни «Догляд за хворими» / упоряд. В. О.Сипливий, А. Г. Гузь, В. В. Доценко та ін. – Харків : ХНМУ, 2020. – 40 с.
6. Клінічна анатомія та оперативна хірургія: підручник / за ред. В. І. Півторака, О. Б. Кобзаря. – Вінниця : Нова Книга, 2021. – 568 с.
7. Оперативна хірургія та топографічна анатомія:підручник / за ред. М.П.Ковальського.- Медицина, 2020.- 504 с.
8. Книга "Теоретичні і практичні основи процесу сестринського догляду за пацієнтами" Сабадишин Р. О., Маркович О. 240 стр, 2020 рік.
9. Surgery : textbook for students of higher medical educational institutions / К. М. Amosova [et al.] ; ed. by.: Ya. S. Bereznyts'kyu, V. G. Mishalov, M. P. Zakharash; рец.: V. V. Grubnik, P. D. Fomin. - 3rd ed. - Vinnytsya : Nova Knyha, 2021. - 712 p.

Додаткова література:

1. Кравець О. В. Сестринська справа в хірургії у тестових запитаннях : навч. посіб. / О. В. Кравець. – Суми : Сумський державний університет, 2020. – 188 с.
2. Patient Care (Practical Course): textbook /O.M. Kovalyova, V.M. Lisovyi, R.S.Shevchenko et al. – 3rd edition, reprinted. – Kyiv: AUS Medicine Publishing, 2020. – 320 p.
3. Brunner & Suddarth's Textbook of Medical-Surgical Nursing (Brunner and Suddarth's Textbook of Medical-Surgical) Fifteenth, North American Edition 2021 рік
4. Care of the Patient in Surgery. Test questions: study guide / O.V. Kravets, G.I. Pyatikop, R.A. Moskalenko. - Sumy: Sumy State University, 2020. - 158 p
5. Methodical instructions for practical lessons on the topic "Fundamental skill soft patient care. Algorithms" on the discipline "Care of patients of the therapeutic profile" [Електронний ресурс] : for stud. of spec. 222 "Medicine" of full-time training / T. M. Rudenko, S. I. Bokova. — Sumy : Sumy State University, 2022. — 38 p

6. Sabiston Textbook of Surgery: The Biological Basis of Modern Surgical Practice 20th Edition 2022 рік
7. . Методичні вказівки до практичних занять на тему «Підготовка хворого до операції. Догляд за хворими в післяопераційному періоді» з курсу «Сестринська практика в хірургії» / укладач О. В. Кравець. – Суми : Сумський державний університет, 2024. – 40 с.
8. Методичні вказівки до практичних занять на тему «Організація роботи медичної сестри приймального відділення. Організація роботи та санітарно-гігієнічний режим у хірургічному стаціонарі» з курсу «Сестринська практика в хірургії» / укладач О. В. Кравець. – Суми : Сумський державний університет, 2024. – 43 с.

Інтернет-ресурси:

1. ChatGPT (Чат-бот, генератор текстів)
2. Gamma.app (Штучний інтелект для створення презентацій та веб-сторінок)
3. Synthesia.io (Створення відео на основі опису обраних параметрів)
4. Bing AI (Штучний інтелект чат бота в Bing з підтримкою GPT-4 для широкої аудиторії)